

Fair play

Patrick van IJzendoorn, journalist, Londen

Engeland beschouwt de advocaat niet snel als handlanger van de (terrorisme)verdachte. De eerbiedwaardige positie beperkt de raadsman evenwel ernstig in zijn contacten met de media.

Het verschil tussen de Britse en Franse strijd tegen het terrorisme kan fraai worden geïllustreerd door de wijze waarop ex-gevangenen van Guantánamo Bay bij terugkomst werden behandeld. De Franse moslims werden na een veilige landing op een militaire basis naar een extra beveiligde gevangenis gestuurd. Hun Britse strijdmakkers kregen bij aankomst op Heathrow een reisverbod, maar werden verder behandeld als slachtoffers van een juridisch misverstand. Eén van hen kreeg meteen een zak geld in zijn schoot geworpen van Channel 4 in ruil voor een exclusief televisie-interview.

Het verschil in de strijd tegen het terrorisme toont tegelijkertijd dat er geen kanaal maar een oceaan zit tussen het Franse en het Britse rechtstelsysteem. In Frankrijk kan omgang met terroristen reeds genoeg zijn voor een veroordeling, ook al is er geen keihard bewijs voor handen, doch slechts harde verdenkingen, gebaseerd op al dan niet illegaal verkregen informatie. Dat is nu precies wat niet kan in het Verenigd Koninkrijk. Het wemelt er van de Samir A.'s, tegen wie er zelden afdoende bewijs is om tot berechting over te gaan.

In plaats daarvan zijn zulke verdachte personen enkele jaren zonder aanklacht vastgehouden in de Belmarsh-gevangenis, die door mensenrechtenactivisten wordt bestempeld als het Britse Guantánamo. Afgelopen winter oordeelden acht van de negen Law Lords in harde bewoordingen – vergelijkingen met het stalinisme werden door de hooggeleerde edelen niet geschuwd – dat deze gang van zaken tegen elk juridisch principe was, en helemaal tegen het 'habeas corpus'. Na enige twijfel werden ze door de minister van Binnenlandse Zaken vrijgelaten. De Queens Counsels Ian Macdonald en Rick Scannell legden uit protest hun functie als speciale advocaat neer.

In Londen werd in 1997 gewaarschuwd tegen IRA-terrorisme

Foto: Mischa Keijser / Hollandse Hoogte

'HET STOPT BOMMEN'

Omdat de regering het eiland toch enigszins wilde beveiligen, zeker met de verkiezingen op komst, werd er voor verdachten waarbij gebrek aan bewijs een veroordeling in de weg stond, een juridisch mechanisme geïntroduceerd dat beproefd was in Italië (Galilei) en Tsjechoslowakije (Havel): huisarrest. Wat volgde was een storm van kritiek van Amnesty International tot Liberty, van rechters tot advocaten, van links ('Ze zijn onschuldig.') tot rechts ('We moeten ze over de grens zetten.'). Zowel het Lagerhuis als het Hogerhuis debatteerde bijna twee dagen non-stop totdat er een 'Zonsopgang'-akkoord met als voornaamste punt dat niet de minister van Binnenlandse Zaken maar een rechter moest beoordelen of een verdachte in aanmerking kwam voor huisarrest.

Franse toekijkers stonden perplex over dit debat, dat een groot historisch-filosofisch gehalte had. Onder hen bevindt zich Alain Marsaud, behalve kamerlid en oud-aanklager ook grondlegger van de omstreden Service Centrale de Lutte Anti-Terrorisme. In vergelijking met de Duitsers, Amerikanen en Italianen zijn de Britten volgens hem hopeloos om mee samen te werken. Een van de vrijgelaten Belmarsh-verdachten zou achter de aanslagen op de Parijse metro in 1995 zitten. Een uitleveringsverzoek werd in hoger beroep afgewezen. 'Ik ben het ermee eens dat onze werkwijze soms een aanslag op de individuele vrijheid is, maar het stopt wel bommen,' aldus Marsaud.

In de ogen van deze terroristenvreter zijn de Britten zo 'naïef' omdat ze geen ervaring hebben met islamitische terreuraanslagen. De Britten op hun beurt hebben echter meer dan voldoende ervaring met aanslagen van de IRA, waarbij talloze cafégangsters en zelfs hooggeplaatste politici zijn gedood. Voor de Britse justitie heeft dit geleid tot grote schandalen (Birmingham Six, Guildford Four), waarbij verdachten lichtelijk

zijn gemarteld om tot een bekennende verklaring (en dus bewijs) te komen. Aan de verdediging, de rechtbank en de jury bleek bovendien ontlastend procesmateriaal te zijn onthouden. Sindsdien zijn politie en justitie hier een stuk voorzichtiger mee geworden.

CONTEMPT OF COURT

In vergelijking met Frankrijk (en elders op het continent) is ook de rol van de advocaat wat anders in het Verenigd Koninkrijk. Uit de recente gebeurtenissen in Frankrijk wordt hij of zij bijkans beschouwd als een handlanger van de verdachte. In het Britse strafrecht lijkt de advocaat, en zeker de Queens Counsel, een wat meer eerbiedwaardige rol te hebben. Deze positie heeft ook gevolgen op de verhouding van de advocaat tot derden, zoals de pers. 'Het is advocaten niet toegestaan om met derden te praten voor een zaak bij de rechter komt,' zegt Henry Blaxland, een progressieve Queens Counsel die in het verleden onder meer mijnwerkers en anti-polltax-demonstranten bijstond.

Het komt uiteraard voor dat advocaten journalisten inzage geven, iets wat niet de bedoeling is. De journalisten mogen daarvan niets publiceren totdat er een definitieve veroordeling ligt. 'Als een journalist zijn materiaal wel openbaar maakt, kan hij worden vervolgd wegens 'contempt of court',' aldus Joshua Rozenberg, juridisch commentator van *The Daily Telegraph*. Sterker, wegens 'contempt of court' is het de journalist tijdens het proces niet eens toegestaan iets te schrijven over een eventueel strafblad van de verdachte. Soms mag er, wegens onderzoeksbelangen, tot nader order, helemaal niets worden bericht over een strafzaak. Wat zeker onder 'contempt of court' valt en leidt tot een voortijdig einde van een proces, is het al dan niet direct af luisteren van advocaten. Blaxland: 'Er zijn geen gevallen van bekend. Of het gebeurt niet, of de politie doet het heel professioneel.'